

VALTIOSOPIMUSTEN SUOMENTAMINEN

Suositus 7.1.2013
(korvaa 14.11.2012 annetun suosituksen)
Ulkoasiainministeriö/Oikeuspalvelu

I. YLEISTÄ

Valtiosopimus on yleisnimitys erityyppisille valtioiden välisille sitoville sopimuksille. Valtiosopimukset voivat olla kahdenvälisiä tai monenvälisiä. Niistä voidaan käyttää eri nimityksiä sen mukaan, mitä käytäntöä osapuolet ovat noudattaneet tai minkälainen merkitys sopimukselle on haluttu antaa.

Valtiosopimus valmistellaan tavallisesti jollakin muulla kielellä kuin suomeksi. Sopimuksen laatimistapa ja rakenne poikkeavat siitä, miten säädökset Suomessa kirjoitetaan. Neuvottelut ja kompromissit sopimusratkaisuun pääsemiseksi saattavat olla huomattavasti vaikeampia kuin kansallista lakia säädettäessä. Kansainvälisissä sopimuksissa käytetään runsaasti käsitteitä, jotka on muodostettu juuri näitä sopimuksia varten. Käsitteiden on sovellettava kaikkien osapuolten oikeusjärjestyksiin, jotka saattavat poiketa toisistaan hyvinkin paljon. (Komiteamietintö 1981:26, ss. 52-53)

Suomen säädöskokoelmasta annetun lain (188/2000) 11 §:n mukaan valtiosopimukset julkaistaan suomen ja ruotsin kielellä, ja jos nämä kansalliskielet eivät ole todistusvoimaisia kieliä, sopimus julkaistaan lisäksi ainakin yhdellä todistusvoimaisella kielellä. Valtiosopimusten suomentaminen ja ruotsintaminen perustuvat siis lakiin, ja todistusvoimaisen tekstin ja sen käännösten julkaiseminen on pääsääntö. Valtiosopimus voidaan jättää julkaisematta ainoastaan tietyin em. laissa mainituin edellytyksin. (Valtiosopimusopas, Ulkoasiainministeriö, maaliskuu 2012, saatavissa verkko-osoitteessa <http://formin.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=42085&contentlan=1&culture=fi-FI>)

Käännökset tarvitaan kuitenkin jo ennen julkaisuvaihetta. Ruotsinnos tarvitaan viimeistään mahdollista hallituksen esitystä varten, mutta suomennos tulee tehdä jo siinä vaiheessa, kun sopimukselle haetaan allekirjoitusvaltuuksia. Käännöstä voidaan periaatteessa korjata sen julkaisemiseen saakka, mutta silloin, kun Euroopan unioni on liittymässä sopimukseen ja sopimuksen teksti julkaistaan kaikilla EU:n virallisilla kielillä, lopullinen teksti voidaan tarvita jo huomattavasti aiemmin. Samaa tekstiä tulee pyrkiä käyttämään sekä säädöskokoelman sopimussarjassa että EU:n virallisessa lehdessä. Näin ollen kääntämistyö on pyrittävä koordinoimaan komission ja/tai neuvoston kääntäjien kanssa. Valtiosopimusten ruotsinnokset saadaan usein Ruotsista.

Tämä suositus on laadittu virkamiestyönä ulkoasiainministeriön oikeudellisella osastolla (nyk. oikeuspalvelu) vuonna 1998, ja sitä on päivitetty viimeksi vuonna 2013. Sen tarkoituksena on yhtenäistää valtiosopimusten suomentamiskäytäntöä. Englanninkielisille termeille annetut suomennosvastineet perustuvat valtiosopimusten suomennoksiin, joita on julkaistu Suomen säädöskokoelman sopimussarjassa vuodesta 1920 lähtien. Joidenkin termien osalta suomennoksissa esiintyy useita vastineita. Silloin, kun kaikki vastineet katsotaan hyväksyttäväksi, ne annetaan vaihtoehtoisina suomennoksina. Muussa tapauksessa esiintyneistä vastineista annetaan suositeltavin. Joidenkin termien osalta mainitaan myös yleisimmin esiintyvä virheellinen käännös.

II. SANASTOA

SOPIMUKSENTEKOVAIHEET

1) Valmisteluvaihe

committee - komitea

special committees - erityiskomiteat

conference - konferenssi

bureau of the conference - konferenssin puheenjohtajisto

delegation - valtuuskunta

discussions - neuvottelut (epäviralliset)

to draw up a text - laatia teksti

draft / final draft - ehdotus, luonnos / lopullinen ehdotus, luonnos

negotiations - neuvottelut

negotiating State - neuvotteleva valtio

preparation(s) - valmistelu

preparatory work - valmisteluasiakirjat

2) Valtiosopimuksen tekeminen

adoption of a text - tekstin hyväksyminen

- **by the consent of all the States participating in its drawing up** - kaikkien sen laatimiseen osallistuvien valtioiden suostumuksella

- **by the vote of two thirds of the States present and voting** - läsnä olevien ja äänestykseen osallistuvien valtioiden kahden kolmasosan äänten enemmistöllä

Adoption tarkoittaa sopimustekstin hyväksymistä joko kansainvälisen järjestön päätöslauselmalla tai äänestyksellä kansainvälisessä konferenssissa, joka on kutsuttu koolle tätä tarkoitusta varten. *Acceptance/approval* puolestaan tarkoittaa yksittäisen sopimukseen sitoutuvan valtion hyväksyntää.

authentication of the text - tekstin tekeminen todistusvoimaiseksi

- **by such procedure as may be provided for in the text or agreed upon by the States participating in its drawing up** - noudattamalla menettelyä, josta tekstissä määrätään tai josta tekstin laatimiseen osallistuvat valtiot yhteisesti sopivat

- **by the signature of the representatives of States** - valtioiden edustajien allekirjoituksella

- **by signature *ad referendum*** - allekirjoittamalla *ad referendum* (edellyttää myöhempiä vahvistamista)

- **by initialling** - parafoimalla

Tekstin todistusvoimaisuus (*authentic texts*) ei tarkoita samaa kuin virallisuus (*official texts*). Sopimuksen todistusvoimaiseksi tekeminen tarkoittaa menettelyä, jolla sopimuksen teksti vahvistetaan lopulliseksi ja todistusvoimaiseksi. Monenväliset sopimukset laaditaan usein usealla kielellä (esim. YK:n tekstit kaikilla YK:n virallisilla kielillä), ja ne ovat useimmiten todistusvoimaisia kaikilla näillä kielillä (*equally authentic*). Sopimustekstin todistusvoimaisuus tarkoittaa sitä, että tekstin sanamuotoon voidaan vedota esimerkiksi tuomioistuimessa. Suomennokset ja ruotsinnokset mielletään virallisuonteisiksi, koska ne julkaistaan säädöskokoelman sopimussarjassa, mutta niillä ei ole samaa asemaa kuin todistusvoimaisilla kielitoisinoilla siitä syystä, ettei niitä ole hyväksytty osapuolten konferenssissa. Käytännössä tuomioistuimet kuitenkin soveltavat suomen- ja ruotsinkielisiä sopimustekstejä, koska oikeudenkäyntikielien Suomessa ovat suomi ja ruotsi. Kahdenväliset sopimukset tehdään joskus molempien osapuolten kielillä tai näiden lisäksi esim. englannin kielellä. Jos sopimus on todistusvoimainen kahdella tai useammalla kielellä, teksti on yhtä todistusvoimainen kullakin näistä kielistä, jollei sopimuksessa määrätä tai jolleivät osapuolet sovi, että eroavuuden ilmetessä on noudatettava tiettyä tekstiä.

authorisation / full powers - valtuutus/valtakirja (sopimuksen tekemistä varten)
credentials, letter of credentials - valtakirja (neuvotteluvaltuuskunnan valtakirja)

conclusion of an agreement - sopimuksen tekeminen
- **through the exchange of notes/exchange of letters** - noottienvaihdolla/kirjeenvaihdolla

to consent to be bound by a treaty - sitoutua noudattamaan valtiosopimusta

to express one's consent to be bound by a treaty - ilmaista suostumuksensa tulla valtiosopimuksen sitomaksi

signature - allekirjoittaminen

signatory - allekirjoittaja
sopimuksen lopussa: **signatories** - allekirjoittaneet
non-signatory - [sopimuksen] ulkopuolinen [valtio]

acceptance, approval - hyväksyminen

Kun *acceptance* ja *approval* esiintyvät rinnakkain sopimustekstissä, ne suomennetaan yhdellä *hyväksyminen*-sanalla.

accession (adherence, adhesion) - liittyminen

ratification - ratifiointi
- **with reservations** - varaumin
- **without reservations** - varaumitta / ilman varaumia
- **objections to reservations** - varaumia koskevat vastalauseet

- **withdrawal of reservations** - varaumien peruuttaminen

instruments of accession, acceptance, approval and ratification - liittymis-, hyväksymis- ja ratifioimiskirjat

Kun *acceptance* ja *approval* esiintyvät rinnakkain sopimustekstissä, ne suomennetaan yhdellä *hyväksyminen*-sanalla.

Sopimuksen hyväksymisen ja ratifioinnin sekä siihen liittymisen oikeusvaikutukset ovat samat: valtio tulee sopimuksen sitomaksi. Valtion suostuminen valtiosopimuksen noudattamiseen voidaan ilmaista myös allekirjoittamalla tai noottien- tai kirjeenvaihdolla. Allekirjoitus ratifioimis- tai hyväksymisvaraumin ei vielä sido valtiota mutta ilmaisee valtion aikomuksen tulla sopimuksen sitomaksi. Valtion on silloinkin kuitenkin pidättäydyttävä toimista, jotka tekisivät tyhjäksi valtiosopimuksen tarkoituksen ja päämäärän.

State Party, Party, Contracting Party - osapuoli

- hallitus, kansainvälinen järjestö tai muu toimija, joka on ilmaissut suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi ja jonka osalta sopimus on tullut voimaan

Suomennettaessa esim. pöytäkirjaa liitettäväksi vanhaan sopimukseen, jossa *State Party / Party / Contracting Party* on suomennettu esim. *sopimuspuoleksi* tai *sopimusvaltioksi*, käytetään myös pöytäkirjassa edelleen *sopimuspuolta* tai *sopimusvaltiota*. Sitä vastoin suomennettaessa sopimusta ensimmäistä kertaa käytetään nykyisin *osapuolta*. Samoin sopimuksen muutoksissa käytetään alkuperäisen sopimus-suomennoksen termivastinetta.

Contracting State - sopimusvaltio

- valtio, joka on ilmaissut suostumuksensa tulla sopimuksen sitomaksi, siihen katsomatta, onko sopimus jo tullut voimaan vai ei

to deposit, depositary - tallettaa, tallettaja

Ei: *tallentaa, tallentaja*

Tallettajan tehtävänä on mm. säilyttää alkuperäistä sopimustekstiä sekä huolehtia erityyppisistä sopimukseen liittyvistä toimista, kuten hyväksymis-, ratifioimis- ja liittymiskirjojen vastaanottamisesta ja säilyttämisestä.

publication - julkaiseminen

registration - rekisteröinti/kirjaaminen

YK:n peruskirjan 102 artiklan mukaan YK:n sihteeristö kirjaa ja julkaisee kaikki YK:n jäsenvaltioiden tekemät sopimukset. Näihin kuuluvat myös alueelliset ja kahdenväliset sopimukset.

3) Valtiosopimuksen voimaantulo ja sen soveltaminen

application of an agreement - sopimuksen soveltaminen
provisional application - väliaikainen soveltaminen

Sopimusta voidaan joskus sen määräysten mukaisesti soveltaa väliaikaisesti ennen kuin se tulee voimaan sen ratifioineiden valtioiden välillä, jos esim. sopimuksen voimaantulon edellyttämä määrä valtioita ei ole vielä ratifoinut sitä. Yksittäinen valtio voi myös päättää soveltaa sopimusta väliaikaisesti, vaikkei se olisi ehtinyt toteuttaa kaikkia sopimuksen voimaantulon edellyttämiä valtionsisäisiä toimia.

scope (of application) - soveltamisala

the agreement becomes applicable - sopimusta aletaan soveltaa

entry into force of an agreement - sopimuksen voimaantulo
provisional entry into force - väliaikainen voimaantulo

Joskus sopimuksessa määrätään, että sopimus tulee väliaikaisesti voimaan eli sitä ryhdytään soveltamaan väliaikaisesti siitä huolimatta, etteivät kaikki edellytykset sen lopulliselle voimaantulolle täyty.

to bring an agreement into force - saattaa sopimus voimaan

the agreement enters / comes into force - sopimus tulee voimaan

Ei: *astuu voimaan*

Sopimuksen voimaantulopäivä ja ensimmäinen soveltamispäivä ovat useimmiten samat, mutteivät aina. Näin ollen on myös suomennoksissa tärkeää tehdä ero voimaantulon ja soveltamisen välillä silloin, kun sopimuksessakin on tehty tämä ero.

to comply with an agreement / to observe an agreement - noudattaa sopimusta

implementation of an agreement / performance of an agreement - sopimuksen täytäntöönpano

interpretation of an agreement - sopimuksen tulkinta

reservation to an agreement - varauma

Sopimukseen voidaan usein tehdä varaumia, joiden tarkoituksena on poistaa joidenkin määräysten oikeudelliset vaikutukset tai muuttaa niitä suhteessa kyseiseen valtioon. Joskus sopimuksessa nimenomaisesti todetaan, mihin määräyksiin varaumia voidaan tehdä, tai että sopimukseen ei saa tehdä ollenkaan varaumia.

objection to a reservation - varauman vastustaminen

Sopimuksen allekirjoittanut valtio tai sopimusvaltio voi vastustaa toisen valtion tekemää varaumaa, jos se esim. katsoo, että varauma on sopimuksen päämäärän ja tarkoituksen vastainen. Varaumaa koskevassa vastalauseessa voidaan mainita, ettei sopimus tule voimaan varauman tehneen ja sitä vastustaneen valtion välillä tai että vastustanut valtio pitää varaumaa mitättömänä (*null and void*).

4) Valtiosopimuksen muuttaminen ja sen voimassaolon päättymisen

addition - lisäys

amendment of a treaty - valtiosopimuksen muuttaminen (myös subst. muutos)

- **by an agreement between the Parties** - osapuolten välisellä sopimuksella

- **by a protocol** - pöytäkirjalla

amending agreement/protocol - muuttamista tarkoittava sopimus/pöytäkirja

to become a party to the treaty as amended - tulla muutetun valtiosopimuksen osapuoleksi

proposal to amend a treaty - ehdotus valtiosopimuksen muuttamiseksi, muutos-
ehdotus

Amendment tarkoittaa yleensä sopimusmääräysten muuttamista siten, että muutoksella on vaikutuksia kaikkiin osapuoliin. Tässä tapauksessa muuttamiseen sovelletaan useimmiten samaa menettelyä kuin alkuperäisen sopimuksen tekemiseen. Useimpien sopimukset sisältävät myös muuttamista koskevat määräykset.

modification - muuttaminen

Modification tarkoittaa yleensä tiettyjen sopimusmääräysten muuttamista siten, että muutos koskee ainoastaan joitakin osapuolia, kun taas sopimuksessa ei tapahdu muutoksia näiden ja muiden osapuolten välillä.

adjustment - tarkistaminen/tarkistus

Adjustment tarkoittaa yleensä vähäisempää muutosta. Sitä käytetään esimerkiksi sopimuksen teknisiä liitteitä muutettaessa.

revision - uudistaminen

Revision tarkoittaa joskus samaa kuin *amendment*, mutta joskus laajamittaisempaa sopimuksen muuttamista, jolloin koko teksti käydään läpi ja uudistetaan, esim. *revised European Social Charter*.

correction of errors - (virheiden) oikaiseminen

Sopimustekstiä voidaan joskus oikaista senkin jälkeen, kun teksti on allekirjoitettu, parafoimalla uusi teksti, vaihtamalla asiakirja tai asiakirjat, joihin oikaisu on merkitty tai laatimalla koko valtiosopimuksesta oikaistu teksti.

continuance in force / extension of a treaty - valtiosopimuksen voimassaolon jatkaminen

denunciation of a treaty - valtiosopimuksen irtisanominen

withdrawal from a treaty - valtiosopimuksen irtisanominen
(aiemmin myös: *sopimuksesta luopuminen*)

to impeach the validity of a treaty - saattaa valtiosopimuksen pätevyys riidanalaiseksi
invalidity - pätemättömyys

suspension of (the operation of) a treaty - valtiosopimuksen soveltamisen keskeyttäminen

ASIAKIRJATYYPIT

document/instrument - asiakirja

final act - loppuasiakirja

1) Sopimukset

agreement - sopimus

- soveltamisala tai sopimuksen kattamien asioiden määrä on usein suppeahko verrattuna *treaty*- tai *convention*-tyyppisiin sopimuksiin, ja osapuolten lukumäärä on yleensä pienempi; käytetään tyypillisesti yleisnimityksenä puhuttaessa sopimuksesta

bilateral agreement - kahdenvälinen sopimus

multilateral agreement - monenvälinen sopimus

charter – peruskirja

- luonteeltaan juhlallinen, julistuksenomainen asiakirja; nimitystä käytetään yleensä perustamisasiakirjoista, esim. *Charter of the United Nations*)

convention - yleissopimus

- valtioiden välinen sopimus, joka on yleensä avoinna useille valtioille ja jossa osapuolia on yleensä suuri määrä; osapuolina voi olla myös kansainvälisiä järjestöjä

covenant - yleissopimus

- luonteeltaan juhlallinen, julistuksenomainen asiakirja, joka on joskus verrattavissa peruskirjaan, esim. *Covenant of the League of Nations*, ja joskus tavanomaiseen yleissopimukseen, kuten tämän harvinaisen sopimustyyppin tunnetuimmat esimerkit, kaksi YK:n perustavanlaatuisia ihmisoikeussopimusta: *International Covenant on Civil and Political Rights* ja *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*

statute - perussääntö

Statute-nimitystä käytetään erityisesti kansainvälisten tuomioistuinten perustamisasiakirjoista, esim. *Statute of the International Criminal Court*.

treaty - valtiosopimus

Sopimusten nimissä *treaty* suomennetaan yleensä vastineella *sopimus*.

constituting treaty, treaty constituting (establishing) an institution - perustamissopimus (esim. *Treaties establishing the European Communities*)

Valtiosopimusoikeutta koskevan Wienin yleissopimuksen (SopS 32 ja 33/1980) mukaan *treaty* tarkoittaa "kansainvälistä välipuhetta, joka on tehty kirjallisesti valtioiden välillä ja joka on kansainvälisen oikeuden alainen siihen katsomatta, sisältyykö se yhteen tai kahteen taikka useampaan toisiinsa liittyvään asiakirjaan ja riippumatta siitä käytetystä nimityksestä". *Treaty*-nimitystä käytetään yleensä juhlallisista sopimuksista, kuten rauhansopimuksista, esim. *Paris Peace Treaty*.

Termejä *agreement*, *convention* ja *treaty* käytetään kaikkia sekä yleismerkityksessä että sopimusten nimissä. Edellä annetut määritelmät ovat suuntaa antavia, ja niissä esiintyy käytännössä paljonkin horjuvuutta. Kaikki edellä mainitut sopimustyyppit ovat luonteeltaan sitovia. Niiden lisäksi valtiot laativat erityyppisiä löyhempiä järjestelyitä ja vähemmän sitovia asiakirjoja.

framework agreement - puitesopimus

framework convention - puiteyleissopimus

2) **Muut asiakirjat**

agenda - agenda

- luonteeltaan ohjelmanluonteinen poliittinen julistus, jossa asetetaan tiettyjä tavoit-

teita, esim. ympäristönsuojelun alalla *Agenda 21*

code - säännöstö, koodi

- yleensä varsinaiseen sopimustekstiin liittyvä asiakirja, jossa annetaan yksityiskoh-
taisempia määräyksiä, esim. merenkulkijoiden pätevyyskirjoja koskevaan sopimuk-
seen liittyvä *STCW Code* tai Euroopan sosiaaliseen peruskirjaan liittyvä *European
Code of Social Security (revised)*

declaration - julistus

Valtiot ja kansainväliset järjestöt voivat antaa erityyppisiä julistuksia, jotka ovat ta-
vallisesti luonteeltaan poliittisia eivätkä yleensä juridisesti sitovia asiakirjoja, esim.
Rio Declaration. Joskus julistukset voivat kuitenkin ilmentää sitovaa kansainvälistä
tapaoikeutta, kuten *Universal Declaration of Human Rights*, joka on myös julkaistu
Suomen Laki -teoksessa.

Vrt. *Toimenpiteitä*-kohta; sopimukseen liittyvänä asiakirjana *declaration* on *selitys*.
Se, ovatko valtiot tarkoittaneet luoda sitovia määräyksiä, on tapauskohtaista.

exchange of notes/letters - noottienvaihto/kirjeenvaihto

- rutiiniluonteinen sopimus, joka koostuu kahden asiakirjan - kirjeen tai nootin -
vaihtamisesta sopimuksen osapuolten välillä ja jonka allekirjoittajina voivat olla
esim. kahden valtion ulkoasiainministerit tai suurlähettiläät

memorandum of understanding (lyh. **MoU**) - yhteisymmärryspöytäkirja

Valtioiden välinen tai valtioiden ja kansainvälisen järjestön välinen järjestely, "yh-
teisymmärrys", jolla ei yleensä haluta saada aikaan oikeudellisesti sitovia velvoittei-
ta ja jota usein käytetään teknisluonteisten järjestelyjen tai toimintatapojen määrit-
tämiseksi. *Memorandum of understanding* -termiä voidaan joskus käyttää myös
merkityksessä 'tulkintaohje/selitys' ja toisinaan myös valtiosopimuksen nimenä.

Yhteisymmärryspöytäkirjan sanasto eroaa valtiosopimuksen sanastosta mm. seu-
raavasti:

Memorandum of Understanding - Yhteisymmärryspöytäkirja	Treaty - Valtiosopimus
accept - hyväksyä	agree - sopia
approve - hyväksyä	agree - sopia
arrangement(s), järjestely(t)	agreement - sopimus
benefits - edut	rights - oikeudet
carry out - toteuttaa, suorittaa	undertake - sitoutua, ryhtyä
come into effect, come into operation - tulla voimaan	enter into force - tulla voimaan

commitments - sitoumukset	obligations - velvoitteet
continue to have effect - pysyä voimassa	continue in force - pysyä voimassa
decide - päättää	agree - sopia
equally valid - yhtä pätevä	(equally) authentic - (yhtä) todistusvoimainen, authoritative - todistusvoimainen, virallinen
Introduction - johdanto	Preamble - johdanto
jointly decided - yhteisesti, yhdessä päätetty	mutually agreed - vastavuoroisesti sovittu
paragraph - kohta, kappale	Article - artikla, clause - lauseke
Participant - osallistuja	Party - osapuoli
provisions - määräykset	conditions, terms - ehdot
section - kohta, kappale	Article - artikla
Signed - allekirjoitettu	Done - tehty
understanding(s) - yhteisymmärrys	agreement - sopimus, undertakings - sitoumukset
will (verbin preesensmuoto)	shall (verbin preesensmuoto)

protocol - pöytäkirja

Pöytäkirja-nimitystä käytetään erityyppisistä sopimukseen liittyvistä tai sitä täydentävistä asiakirjoista. Näitä voivat olla allekirjoituspöytäkirjat, joissa voidaan antaa täsmentäviä määräyksiä tiettyjen sopimusmääräysten tulkinnasta, sopimusten lisäpöytäkirjat, jotka voivat olla valinnaisia, sekä sopimusten muutospöytäkirjat tai puitesopimusten pöytäkirjat.

protocol of signature - allekirjoituspöytäkirja

(additional) protocol / protocol supplementing - (lisä)pöytäkirja / sopimusta täydentävä pöytäkirja

optional protocol - valinnainen pöytäkirja

protocol to amend/amending pöytäkirja ... muuttamisesta / muutospöytäkirja

recommendation - suositus

report - kertomus

(ammattikielessä usein *raportti*, esim. *periodic report* - määräaikaisraportti)

administrative report - hallintokertomus

annual report - vuosikertomus

final report - loppukertomus

financial report - rahoituskertomus, talouskertomus

general report - yleiskertomus

interim report - välikertomus

intermediate report - välikertomus

monthly report - kuukausikertomus
preliminary report - alustava kertomus
provisional report - alustava kertomus
quarterly report - neljännesvuosikertomus

resolution - päätöslauselma

- useimmiten kansainvälisen järjestön tai sen toimeilimen antama, esim. *UN General Assembly resolution*

rules of procedure - menettelysäännöt

internal regulations - menettelysäännöt, menettelytapasäännöt, työjärjestys

terms of reference - työjärjestys

Rules of procedure -, *internal regulations* - ja *terms of reference* -tyyppisten asiakirjojen laajuus ja sisältö vaihtelevat, ja usein nämä asiakirjat sisältävät ainoastaan menettelyyn liittyviä määräyksiä. Joskus sopimuksella perustetulla toimielimellä on nimenomaisesti sekä *terms of reference* että *rules of procedure*, jolloin ensin mainitulla tarkoitetaan yleensä työjärjestystä ja jälkimmäisellä siihen liittyviä menettelysääntöjä, esim. *Terms of Reference and Rules of Procedure of the United Nations Economic Commission for Europe*. Tästä syystä ja suomentamiskäytännön yhtenäistämiseksi on suositeltu, että *rules of procedure* suomennettaisiin aina *menettelysäännöiksi*.

3) Toimenpiteitä

act - toimi, toimenpide

- yleisnimitys, joka periaatteessa kattaa kaikki muut sopimukseen liittyvät kuin nimenomaisesti mainitut toimet

communication - tiedonanto

- muodollinen toimi, jolla valtio saattaa tallettajan ja muiden osapuolten tietoon esim. sopimuksen soveltamisen kannalta merkittävässä omassa lainsäädännössään tapahtuneen muutoksen tai uuden lain sisällön taikka toimivaltaisen viranomaisen

declaration - selitys

Ei: *julistus*, ks. *Asiakirjatyypit*-kappaleen *Muut asiakirjat*-kohta.

Valtio voi esim. sopimukseen liittyessään antaa selityksen, joka koskee esim. alueellista soveltamista, valtiosisäistä soveltamista, kansainvälisiä suhteita, valtion tai

alueen tunnustamisesta kieltäytymistä tai sopimuksen tulkintaa tai soveltamista, mikäli se on kyseisen sopimuksen osalta mahdollista.

Huom. EU-sopimusten yhteydessä vastaavantyyppisistä selityksistä (*declaration*) käytetään vastinetta *julistus*, esim. *Hallitustenvälisen konferenssin päätösasiakirjaan liitettävät julistukset*.

territorial declaration - selitys alueellisesta soveltamisesta

interpretative declaration - tulkintaselitys

measure - toimi, toimenpide

- käytetään sopimustekstissä yleensä silloin, kun osapuolille asetetaan velvoite ryhtyä tiettyihin toimiin

notification - ilmoitus

- muodollinen toimi, jolla valtio tai järjestö ilmoittaa juridisesti merkittävästä asiasta tai tapahtumasta, useimmiten tallettajan välityksellä

opinion - lausunto

Joillakin sopimuksilla on perustettu toimielin, jonka tehtävänä voi olla esim. antaa lausuntonsa sopimuksen muutosehdotuksista.

SOPIMUKSEN OSAT

Preamble - johdanto-osa

recital/considerata - perustelukappale (johdanto-osassa; ei numeroitu)

Part - osa

Part I - Introduction - I osa - Johdanto

Part VI - Miscellaneous provisions - VI osa - Erinäisiä määräyksiä

Part VIII - Final provisions - VIII osa - Loppumääräykset

Chapter - luku

Section - osasto

Section 1 - General Provisions - 1 osasto - Yleiset määräykset

Yhteisymmärryspöytäkirjassa **section** = kohta, kappale

Huom. EU-teksteissä section = jakso; title = osasto

Subsection - alaosasto

Article - artikla

paragraph - kohta (kohdat merkitään yleensä numeroin)

subparagraph/indent - alakohta (alakohtat merkitään yleensä kirjaimin tai pienin roomalaisin numeroin: i), ii), iii) jne.:

sub-subparagraph/item/indent

- jos merkitty esim. kirjaimin tai pienin roomalaisin numeroin: i), ii), iii) jne.:
alakohta

- jos merkitty ajatusviivalla: luettelukohta

Yhteisymmärryspöytäkirjassa **paragraph** = kohta, kappale

Aiemmin suositeltu jaottelu *artikla-kappale-kohta-alakohta* yhdenmukaistettiin 24.3.2011 Euroopan unionin sopimusten artiklaa koskevan jaottelukäytännön kanssa. Aiemmin suomennettujen sopimusten muutoksissa sekä viittauksissa aiempiin suomennoksiin noudatetaan kuitenkin johdonmukaisuuden vuoksi edelleen kyseisten sopimusten alkuperäistä käytäntöä. Sopimukseen lisättävissä uusissa liitteissä ja lisäyksissä noudatetaan mahdollisten aiempien liitteiden jaottelukäytäntöä. Sen sijaan aiemmin suomennettuihin sopimukseen liitettävät uudet pöytäkirjat ym. asiakirjat jaotellaan uuden suosituksen mukaisesti *artikla-kohta-alakohta* jne.

Viittaukset artiklaan ja sen osiin sopimuksessa:

according to - mukaan

as amended by - sellaisena kuin se on muutettu(na)

by virtue of - nojalla

by way of derogation from - poiketen siitä, mitä --- määrätään

defined in - määriteltä

determined in - määritetty

in accordance with - mukaisesti

laid down in - vahvistettu, määrätty

notwithstanding - sen estämättä, mitä --- määrätään

provided for - määrätty

pursuant to - mukaan, mukaisesti

referred to - tarkoitettu, määrätty, johon viitataan

subject to the provisions of - jollei --- toisin määrätä

subject to the provision that - sillä edellytyksellä, kuitenkin niin, että

under - nojalla

Huom. *Procedures under Article 6 - 6 artiklan mukaiset menettelytavat*

without prejudice to - tämän kuitenkaan rajoittamatta --- soveltamista, tämän vaikuttamatta --- soveltamiseen

without derogating/derogation from - poikkeamatta

annex, appendix - liite

attachment, supplement – lisäys

III. ESIMERKKEJÄ SOPIMUSMÄÄRÄYKSISTÄ

JOHDANTO-OSA

The member States of the Council of Europe, Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, jotka

Acknowledging... - tunnustavat, ovat tietoisia, tiedostavat

Affirming... - vakuuttavat, vahvistavat

Aware of... - ovat tietoisia

Bearing in mind... - pitävät mielessä

Building on... - pitävät lähtökohtanaan

Considering... - ottavat huomioon

Considering that... - katsovat, että

Convinced that... - ovat vakuuttuneita

Determined to... - ovat päättäneet

Having in mind... - pitävät mielessä

Inspired by their common will... - tahtovat yhteisesti

Mindful of... - ottavat huomioon, ovat tietoisia

Noting... - panevat merkille

Reaffirming... - vakuuttavat, vahvistavat

Recalling... - palauttavat mieliin

Recognising... - tunnustavat, ovat tietoisia, tiedostavat

Taking into account... - ottavat huomioon

Wishing to... - haluavat

Have agreed as follows:

ovat sopineet seuraavasta:

RIITOJEN RATKAISEMINEN

arbitration/mediation - välimiesmenettely/välitysmenettely

...any of the parties to a dispute concerning...may, by a written application, submit it to the International Court of Justice for a decision unless the parties by common consent agree to submit the dispute to arbitration.

...mikä tahansa...koskevan riidan osapuoli voi kirjallisella hakemuksella saattaa sen Kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi, jolleivät osapuolet yhteisesti sovi riidan saattamisesta välimiesmenettelyyn.

conciliation - sovittelu

When a request has been made to the Secretary-General under article [66], the Secretary-General shall bring the dispute before a conciliation commission...

Kun pääsihteerille on tehty [66] artiklan mukainen pyyntö, hän saattaa riidan...sovittelulautakunnan käsiteltäväksi.

dispute - riita

Ei: *riitaisuus* tai *erimielisyys*

The parties to any dispute, the continuance of which is likely to endanger the maintenance of international peace and security, shall, first of all, seek a solution by negotiation, enquiry, mediation, conciliation, arbitration, judicial settlement, resort to regional agencies or arrangements, or other peaceful means of their own choice.

Jokaisessa riidassa, jonka jatkuminen on omiaan vaarantamaan kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden ylläpitämistä, riidan osapuolet pyrkivät ensisijaisesti ratkaisuun käyttämällä neuvotteluja, tutkimusmenettelyä, välitystä, sovintomenettelyä, välimiesmenettelyä tai tuomioistuinmenettelyä, alueellisten elinten tai sopimusten apua taikka muita rauhanomaisia keinoja oman valintansa mukaan.

enquiry/inquiry - tutkimusmenettely

judicial settlement - tuomioistuinmenettely

negotiation - neuvottelut

LOPPUMÄÄRÄYKSET

acceptance, approval and ratification - hyväksyminen ja ratifiointi

This Convention is subject to ratification, acceptance or approval.

Tämä yleissopimus ratifioidaan tai hyväksytään.

accession - liittyminen

After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe may, after consultation of the Parties, invite any non-member State of the Council of Europe to accede to this Convention.

Tämän yleissopimuksen voimaantulon jälkeen Euroopan neuvoston ministerikomitea voi, neuvoteltuaan osapuolten kanssa, kutsua Euroopan neuvoston ulkopuolisen valtion liittymään tähän yleissopimukseen.

The present Convention shall remain open for accession by any State. The instruments of accession shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

Tämä yleissopimus on avoinna liittymistä varten kaikille valtioille. Liittymiskirjat

talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

denunciation - irtisanominen

Any party may at any time denounce this Convention by means of a (written) notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

Osapuoli voi milloin tahansa irtisanoa tämän yleissopimuksen ilmoittamalla siitä (kirjallisesti) Euroopan neuvoston pääsihteerille.

Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of ... months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Irtisanominen tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut ... kuukautta päivästä, jona pääsihteeri on vastaanottanut ilmoituksen.

depository - tallettaja

Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

Ratifioimis- tai hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

Done at _____ the _____, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the European Union, to the non-member States which have participated in the elaboration of this Convention, and to any State invited to accede to this Convention.

Tehty _____ yhtenä englannin- ja ranskankielisenä kappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteeri toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle, Euroopan unionille, Euroopan neuvoston ulkopuolisille valtioille, jotka ovat osallistuneet tämän yleissopimuksen valmisteluun, sekä valtioille, jotka on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen.

entry into force - voimaantulo

This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which five States have expressed their consent to be bound by the Convention.

Tämä yleissopimus tulee voimaan seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun on kulunut kolme kuukautta siitä päivästä, jona viisi valtiota on ilmaissut suostumuksensa tulla yleissopimuksen sitomiksi.

This Agreement shall remain in force indefinitely. The Agreement shall cease to be in force six months after the date on which either Party has informed the other of its intention to denounce the Agreement.

Tämä sopimus on voimassa toistaiseksi. Sopimus lakkaa olemasta voimassa kuuden kuukauden kuluttua siitä päivästä, jona jompikumpi osapuoli on ilmoittanut toiselle osapuolelle irtisanovansa sen.

notification - ilmoitus

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council, any signatory, any Party and any other State or the European Union which has been invited to accede to this Convention of:

- a. any signature;**
- b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;**
- c. any date of entry into force of this Convention in accordance with Articles 10 or 11;**
- d. any amendment adopted in accordance with Article 12 and the date on which such an amendment enters into force;**
- e. any declaration made under the provisions of Articles 13 and 14;**
- f. any denunciation made in pursuance of the provisions of Article 15;**
- g. any other act, notification or communication relating to this Convention.**

Euroopan neuvoston pääsihteeri ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille, kaikille allekirjoittajille, kaikille osapuolille ja kaikille muille valtioille tai Euroopan unionille, jotka on kutsuttu liittymään tähän yleissopimukseen,

- a. allekirjoittamisista;
- b. ratifioimis-, hyväksymis- ja liittymiskirjojen tallettamisista;
- c. tämän yleissopimuksen 10 ja 11 artiklan mukaisista voimaantulopäivistä;
- d. 12 artiklan mukaisesti hyväksytyistä muutoksista ja tällaisten muutosten voimaantulopäivistä;
- e. 13 ja 14 artiklan määräysten mukaisesti annetuista selityksistä,
- f. 15 artiklan määräysten mukaisesti tehdyistä irtisanomisista,
- g. muista tähän yleissopimukseen liittyvistä toimista, ilmoituksista ja tiedonannoista.

opening for signature - avaaminen allekirjoittamista varten

This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe.

Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille.

territory, territories - alue, alueet

Any signatory may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance or approval, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

Allekirjoittaja voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa määrittää alueen tai alueet, joihin tätä yleissopimusta sovelletaan.

Any Party may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration and for whose international relations it is responsible or on whose behalf it is authorised to give undertakings.

Osapuoli voi myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitetulla selityksellä laajentaa tämän yleissopimuksen soveltamisen koskemaan muuta selityksessä määritettyä aluetta, jonka kansainvälisistä suhteista se vastaa ja jonka puolesta se on toimivaltainen tekemään sitoumuksia.

reservations - varaumat

No reservations can be made to this Convention.

Tähän yleissopimukseen ei voida tehdä varauksia.

Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, declare that it avails itself of one or more of the reservations provided for in the annex to this Convention. No other reservation may be made.

Valtio voi allekirjoittaessaan tämän yleissopimuksen tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa antaa selityksen, jonka mukaan se käyttää hyväkseen yhtä tai useampaa tämän yleissopimuksen liitteen mukaista varauksia. Muita varauksia ei sallita.

A Party which has made a reservation in respect of a provision of this Convention may not claim the application of that provision by any other Party; it may, however, if its reservation is partial or conditional, claim the application of that provision in so far as it has itself accepted it.

Osapuoli, joka on tehnyt tämän yleissopimuksen määräystä koskevan varauksen, ei voi vaatia muita osapuolia soveltamaan kyseistä määräystä, mutta jos sen varaus on osittainen tai ehdollinen, se voi vaatia kyseisen määräyksen soveltamista siltä osin kuin se on itse hyväksynyt määräyksen.

The Secretary-General of the United Nations shall receive and circulate to all States the text of reservations made by States at the time of ratification or accession.

Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin vastaanottaa ja toimittaa edelleen kaikille valtioille niiden varauksien tekstit, joita valtiot ovat tehneet ratifioinnin tai liittymisen yhteydessä.

A reservation incompatible with the object and purpose of the present Convention shall not be permitted.

Varaus, joka on tämän yleissopimuksen ja tarkoituksen vastainen, ei ole sallittu.

Reservations may be withdrawn at any time by notification to that effect addressed to the Secretary-General of the United Nations, who shall then inform all States. Such notification shall take effect on the date on which it is received by the Secretary-General.

Varauma voidaan milloin tahansa peruuttaa ilmoittamalla siitä Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille, joka toimittaa tiedon kaikille valtioille. Tällainen ilmoitus tulee voimaan sinä päivänä, jona pääsihteeri on sen vastaanottanut.

signature - allekirjoittaminen

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

In witness thereof the undersigned plenipotentiaries, being duly authorised thereto by their respective Governments, have signed the present Convention.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet edustajat, hallitustensa siihen asianmukaisesti valtuuttamina, ovat allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

withdrawal - irtisanominen

A State Party may, by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations, withdraw from this Statute. The withdrawal shall take effect one year after the date of receipt of the notification, unless the notification specifies a later date.

Osapuoli voi Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille osoitetulla kirjallisella ilmoituksella irtisanoa tämän perussäännön. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua ilmoituksen vastaanottamispäivästä, ellei ilmoituksessa mainita myöhempää päivämäärää.